

VĚDECKÉ SPISY VYSOKÉHO UČENÍ TECHNICKÉHO V BRNĚ

Edice PhD Thesis, sv. 686

ISSN 1213-4198

thesis IS

Ing. arch. Alena Režná

Typologie obytných budov
po roce 1989
na území České republiky

VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V BRNĚ

Fakulta architektury

Ústav teorie

Ing. arch. Alena Režná

**TYOLOGIE OBYTNÝCH BUDOV PO ROCE 1989
NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY**

**TYOLOGY OF DWELLING HOUSES AFTER THE YEAR 1989
ON THE TERRITORY OF THE CZECH REPUBLIC**

ZKRÁCENÁ VERZE Ph.D. THESIS

Studijní obor: Architektura
Školitel: Ing. arch. Hana Ryšavá, CSc.
Oponenti: prof. Ing. arch. Julián Keppl, CSc.
 doc. Ing. Martina Peřinková, Ph.D.
 Ing. arch. Pavel Rada
Datum obhajoby: 24. října 2012

KLÍČOVÁ SLOVA

typologie
obytné budovy
obytné prostředí
bytové domy
rodinné domy
sídliště
navrhování obytných budov

KEY WORDS

typology
dwelling houses
habitat
apartment blocks
family houses
housing estate
dwelling houses desingning

MÍSTO ULOŽENÍ

Vysoké učení technické v Brně, Fakulta architektury, Poříčí 5, 639 00 Brno

OBSAH

1	ÚVOD	4
1.1	cíl práce	4
1.2	obsah a struktura práce	4
2	TEORETICKÝ ZÁKLAD	5
2.1	stručná historie bydlení	5
2.2	základní pojmy	5
2.3	matodika	6
3	ROZBORY A VÝSLEDKY	6
3.1	rozbory obytných staveb v časových etapách	6
3.2	vyhodnocení poznatků dosavadního vývoje a stanovení aktuálních principů navrhování obytných budov	16
3.3	shrnutí poznatků a zahraniční příklady	17
3.4	výběr vlastních prací vztahujících se k tématu	21
4	ZÁVĚR	28
4.1	přínos práce	28
4.2	význam pro praxi	28
	použité zdroje	29
	profesní životopis	31
	abstract	32

1 UVOD

1.1 CÍL PRÁCE

V různých historických obdobích má bydlení různé formy, které souvisí s aktuálním stylem, hospodářskými a společenskými podmínkami v zemi. Protože jsou obytné stavby trvale nejpočetnější typologická skupina, odrážejí se na jejich architektonických principech velmi zřetelně společenské souvislosti. Sledováním vývoje bytu, obytného domu a obytného prostředí je nejen zajímavé, ale zejména poučné a inspirativní pro aktuální tvorbu.

Cílem disertační práce je, na základě průzkumu a rozborů konkrétních obytných staveb, ve vybraných historických etapách společnosti analyzovat přístupy k architektonické tvorbě pro bydlení.

Na základě rozboru a poznání výstavby obytných staveb minulých sta let můžeme určit kladné a záporné principy navrhování obytných staveb, ověřené časovým odstupem. Není cílem řešit současné nedostatky ve tvorbě bydlení jednoduše návratem k principům, které vznikaly za jiných sociálních, ekonomických a technických podmínek. Můžeme se ale z těchto principů do budoucna poučit a snažit se jimi na aktuální problematiku otázky bydlení odpovědět. Tyto principy by měly být současné, odpovídající dnešní společnosti a technickému pokroku, místním tradicím a geografickým předpokladům České republiky.

Výsledkem disertační práce je ujasnění celkové koncepce pojetí architektury pro bydlení a ujasnění nejvhodnějších urbanistických, provozních a konstrukčních principů při tvorbě obytného celku nebo obytného domu. Důsledněji se zaměřit na aktuální přístupy k tvorbě pro bydlení v České republice a na základě vyhodnocení poznatků dosavadního vývoje stanovit aktuální principy navrhování obytných budov.

1.2 OBSAH A STRUKTURA PRÁCE

Podkladem pro dosažení stanovených cílů je zkoumání obytných staveb v časových etapách. Společenská diferenciaci a její vývoj mají zásadní vliv na charakter a styl života a bydlení, a tím i na vytváření celkového životního prostředí jednotlivých časových etap.

Rozbor byl rozdělen na čtyři časová období, která jsou vymezena zpravidla na základě významných společenských a politických změn na území současné České republiky. Časová hranice je dána obdobím vzniku samostatné republiky, přičemž první časová etapa tvoří tzv. „období meziválečné“. Z odborného hlediska tato hranice také vymezuje současnou koncepci typologie obytných forem. Další časovou etapou je období po 2. světové válce do konce šedesátých let. Následují dvě desetiletí tzv. „normalizace“ - 70. a 80. léta 20. století. Poslední etapou je doba posledních dvaceti let dotýkající se současnosti.

V rámci jednotlivých časových etap jsou rozebírány základní architektonické složky obytných staveb, související s typologií obytných budov:

- urbanistické vztahy;
- provozní vztahy a typologie;
- výtvarná a estetická forma;
- konstrukce a technologie výstavby; a případně jejich vzájemné vazby.

Jako metodika disertační je zvolena analýza, přičemž je sledováno chování architektonického celku v závislosti na vývoji společnosti. Rozbor je zaměřen na stav jednotlivých výše uvedených složek u konkrétních obytných staveb, které jsou následně vyhodnoceny v rámci každého časového období.

Z vyhodnocených poznatků dosavadního vývoje jsou následně stanoveny aktuální a správné zásady navrhování obytných staveb u nás.

Vytčené principy jsou dále dokladovány na vybraných příkladech ze zahraničí. Aplikace kladných principů, získaných na základě podrobnějšího rozboru dosavadního vývoje, je dokladována ukázkami z vlastní praxe autorky, na kterých jsou výsledky disertační práce uplatňovány.

2 TEORETICKÝ ZÁKLAD

2.1 STRUČNÁ HISTORIE BYDLENÍ

Tato kapitola je věnována stručné historii bydlení, zúžené na území České republiky. Vzhledem k tomu, že v evropském kontextu dochází v historii bydlení k významným počínům, které nelze pominout, jsou ve stručnosti dále představeny stěžejní momenty v architektonické tvorbě, které měly zásadní dopad také na utváření bydlení v našich zemích.

2.2 ZÁKLADNÍ POJMY

V této kapitole jsou v nezbytné míře definovány základní pojmy, které jsou dále v práci užívány. Jde o výčet zásad architektonického návrhu, jež jsou cílem typologie. Základní hlediska, která tvoří architektonický celek, jsou architektonické složky. Kromě funkčních, dispozičních a prostorových zásad stavby (společenské, zdravotní a psychologické), které jsou determinovány stavebním typem, je to dále vztah k urbanismu, použití tvaroslovných prvků v exteriéru i interiéru a volba vhodné technologie výstavby.

Podrobnější specifikace architektonických složek:

- urbanistické vztahy - druh výstavby, forma bydlení, způsob zástavby, občanská vybavenost
- provozní vztahy a typologie - druh staveb, urbanistická / typologická forma obytných domů, provozní vztahy bytu
- výtvarná a estetická forma - kompoziční principy, výtvarně - estetické prvky, architektonický výraz / styl

- konstrukce a technologie výstavby - konstrukční systém stavební soustava technologie výstavby technologické vybavení domu

2.3 METODIKA

Použitá metoda spočívá v charakteristice jednotlivých architektonických složek a v jejich klasifikaci a ohodnocení v rámci konkrétní budovy. Z těchto údajů jsou následně specifikovány použité silné a slabé principy. Hodnocení jednotlivých staveb se vztahuje na dobu vzniku s porovnáním doby předešlé - prioritně je sledována progresa.

Pro hodnocení a vyhodnocování poznatků je aplikována SWOT analýza, která spočívá ve vyčerpávající a pokud možno objektivní charakterizaci předností a slabin zkoumaných objektů v časových obdobích a z nich vyplývajících příležitostí ke zlepšení, resp. rozvoji, ale rovněž možnostech ohrožení a ztrát.

SWOT analýza je metoda, jejíž pomocí je možno identifikovat silné (Strengths) a slabé (Weaknesses) stránky, příležitosti (Opportunities) a hrozby (Threats). Jedná se o metodu analýzy užívanou obecně k posuzování vývoje, v architektonickém oboru např. při tvorbě územně plánovacích podkladů.

Základ metody spočívá v klasifikaci a ohodnocení jednotlivých faktorů, které jsou rozděleny do čtyř výše uvedených základních skupin. Vzájemnou interakcí faktorů silných a slabých stránek na jedné straně vůči příležitostem a nebezpečím na straně druhé lze získat nové kvalitativní informace, které charakterizují a hodnotí úroveň jejich vzájemného střetu. (1)

Specifikace použité formy SWOT analýzy:

<i>hodnocení jednotlivých staveb a výstavby v rámci časové etapy:</i>	
+	kladné stránky
-	záporné stránky
<i>vyhodnocení časových etap:</i>	
*	kladné principy, ze kterých můžeme čerpat ponaučení
!	záporné principy, kterým bychom měli předejít
<i>závěrečné vyhodnocení:</i>	
»	stanovení aktuálních principů a zásad pro navrhování obytných staveb

3 ROZBORY A VÝSLEDKY

3.1 ROZBOR OBYTNÝCH STAVEB V ČASOVÝCH ETAPÁCH

Výchozím podkladem pro vyhodnocení jednotlivých výše uvedených složek obytných staveb, je rozbor, zaměřující se na jejich stav u konkrétních obytných staveb, které jsou následně vyhodnoceny v rámci každého časového období:

- A 20. léta - 1. polovina 40. let 20. století
- B 2. polovina 40. let - 60. léta 20. století
- C 70. - 80. léta 20. století
- D vývoj po roce 1989 a současné trendy

Výběr konkrétních staveb byl proveden s ohledem na možnosti autorky získat údaje potřebné pro charakterizování jednotlivých architektonických složek. Aby byla jejich charakteristika srovnatelná a následné hodnocení objektivní, bylo nutné všechny stavby rozebrat na základě pevně určené šablony. Tímto jsou definovány tzv. *karty staveb*. V každé časové etapě je patnáct karet s výběrem bytových nebo rodinných domů.

Právě kvůli nutnosti dosažení nejkomplexnější charakteristiky jsou vybrány realizace z území města Brna. Daný výběr umožnil vyhledání všech potřebných podkladů a údajů, což bylo zejména pro publikačně málo zmapovaná časová období (50. léta, 70. a 80 léta 20. století) problematické (zejména výkresová dokumentace, údaje o autorech, letech vzniku apod.) a vyžadovalo výzkum v místních archivech.

Každé časové období je v závěru shrnuto a doplněno příklady aplikace charakteristických architektonických složek a dále vyhodnoceno formou konkrétního výčtu pozitiv a negativ těchto architektonických složek. Vyhodnocení také definuje kladné principy, ze kterých můžeme čerpat poučení a záporné principy, kterým bychom měli při navrhování obytných staveb v budoucnu předejít.

Každé časové období obsahuje 15 karet, přičemž v této zkrácené verzi jsou uvedeny dvě vzorové karty z každé kapitoly.

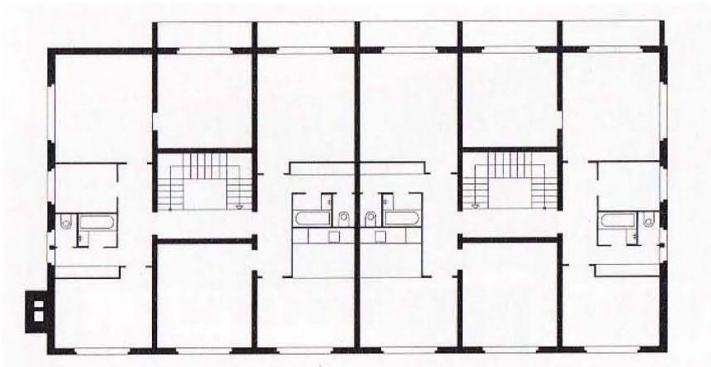

RODINNÉ DVOJDOMY		1923 - 1924	
A03	<i>místo:</i> Alešova 32 - 36, Brno - Černá pole	<i>druh investora:</i>	
	<i>autor:</i> J. Vaněk	město	
A03.1	URBANISTICKÉ VZTAHY		
<i>situace</i>		<i>druh výstavby:</i> rozptýlená	
		<i>forma bydlení:</i> individuální	
		<i>způsob zástavby:</i> bodová - nízkopodlažní	
		<i>občanská vybavenost:</i> neřešená	
A03.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE		
<i>půdorys přízemí</i> <i>půdorys patra</i>		<i>urbanistická / typologická forma:</i> dvojdom	
		<i>druh stavby:</i> rodinný dům	
		<i>počet podlaží / bytů:</i> 2 - 2	
		<i>popis provozních vztahů bytu:</i> - obdélníkový půdorys s přímým příčným schodištěm (součástí obytného pokoje) - v přízemí z malé předsině vstup do kuchyně s částečně oddělenou umývárnou, samostatné WC, obývací pokoj s jídelním koutem - v patře dvě vzájemně průchozí ložnice, koupelna s vanou, pracovna	
A03.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA		
<i>foto původního stavu</i> <i>foto aktuálního stavu</i>		<i>kompoziční principy:</i> symetrie	
		<i>výtvarně - estetické prvky:</i> -	
		<i>materiálové řešení fasády:</i> omítka	
		<i>architektonický výraz / styl:</i> moderna	
A03.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY		
<i>konstrukční systém:</i> stěnový - příčný		<i>stavební soustava:</i> monolitická - zděná	
<i>technologie výstavby:</i> keramické cihly + sendvičové stěny na bázi dřeva		<i>technologické vybavení domu:</i> -	
HODNOCENÍ			
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompaktní způsob zástavby šetřící nároky na rozlohu pozemků a infrastrukturu ▪ úsporné racionální dispoziční řešení s maximálním využitím půdorysné plochy ▪ konstrukční řešení umožňující uvolnění dispozice a její variabilitu ▪ kompaktní hmota s minimálním hmotovým členěním ▪ vyloučení organického a historického dekoru ▪ progresivní technologie výstavby ▪ ekonomické pojetí výstavby, směřování k typové sériové výstavbě 	-	-

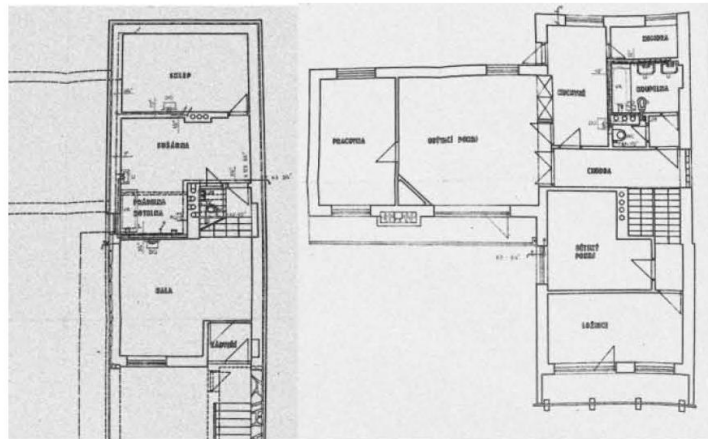

karta 1

A10	MALOBYTOVÉ DOMY - NÁJEMNÝ DŮM		1931 - 1932
	<i>místo:</i>	Pod Kaštany 26 - 28, Brno - Žabovřesky	<i>druh investora:</i>
	<i>autor:</i>	J. Kumpošt	družstvo
A10.1	URBANISTICKÉ VZTAHY		
<i>situace</i>			<i>druh výstavby:</i> soustředěná
			<i>forma bydlení:</i> společná
			<i>způsob zástavby:</i> řádková desková
			<i>občanská vybavenost:</i> nová s výstavbou
A10.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE		
<i>půdorys typického patra</i>			<i>urbanistická / typologická forma:</i> schodišťový
			<i>druh stavby:</i> bytový dům
			<i>počet podlaží / bytů / sekcí:</i> 5 - 60 - 3
			<i>popis provozních vztahů bytu:</i> - příčná centrální schodišťová hala s dvouramenným schodištěm, vstupy do 4 bytů (2+kk) - z předsině s šatní skříní přístup do koupelny s WC a vanou, kuchyňský kout s obytnou jídelnou propojenou s lodžii - z obytného pokoje přístup do ložnice - v suterénu společně hospodářské zázemí
A10.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA		
<i>foto původního stavu</i>		<i>foto aktuálního stavu</i>	<i>kompoziční principy:</i> symetrie
			<i>výtvarně - estetické prvky:</i> horizontální linie světlo a stín
			<i>materiálové řešení fasády:</i> omitka
			<i>architektonický výraz / styl:</i> funkcionalismus
A10.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY		
<i>konstrukční systém:</i>	stěnový - podélný dvoutrakt	<i>stavební soustava:</i>	monolitická - zděná
<i>technologie výstavby:</i>	keramické cihly, železobetonové stropy ^x	<i>technologické vybavení domu:</i>	-
HODNOCENÍ			
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vytvoření ploch zeleně a hřišť mezi bloky domů, řádková zástavba ▪ výstavba částečné občanské vybavenosti ▪ úsporné racionální dispoziční řešení, hygienický komfort ▪ lodžie při každém bytě - s hospodářskou funkcí ▪ jednoduchý architektonický výraz, rovná střecha, kvalitní detail ▪ sociální pojetí výstavby 	-	-

B05 SOUBOR BYTOVÝCH DOMŮ		1954^x - 1956
B05	<i>místo:</i> Bayerova 32 - 36 , Brno - město	<i>druh investora:</i>
	<i>autor:</i> V. Unzeitig	město
B05.1	URBANISTICKÉ VZTAHY	
<i>situace</i>		<i>druh výstavby:</i> soustředěná <i>forma bydlení:</i> společná <i>způsob zástavby:</i> bloková - polouzavřená <i>občanská vybavenost:</i> využita stávající
B05.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE	
<i>půdorys přízemí</i>	<i>půdorys patra</i>	<i>urbanistická / typologická forma:</i> schodišťový <i>druh stavby:</i> bytový dům <i>počet podlaží / bytů/sekcí:</i> 6 - 24 - 3 <i>popis provozních vztahů bytu:</i> <ul style="list-style-type: none"> - příčná centrální schodišťová hala s dvouramenným schodištěm a výtahem, vstupy do 4 bytů (2+1) - z chodbové předsině vstup na samostatné WC a do koupelny s vanou, dále vstup do kuchyně a pokojů - samostatná kuchyně, vzájemně propojené pokoje, obývací pokoj s jídelním koutem - balkóny z obytných pokojů - v suterénu společné hospodářské zázemí
		
B05.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA	
<i>foto původního stavu</i>	<i>foto aktuálního stavu</i>	<i>kompoziční principy:</i> symetrie, rytmus <i>výtvarně - estetické prvky:</i> plastická výzdoba <i>materiálové řešení fasády:</i> omítka <i>architektonický výraz / styl:</i> socialistický realismus
		
B05.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY	
<i>konstrukční systém:</i> stěnový - podélný trojtrakt (typ T15/52)	<i>stavební soustava:</i> montovaná	
<i>technologie výstavby:</i> prefabrikované velkorozměrové cihlové kvádry, železobetonové stropy, dřevěný krov ⁶	<i>technologické vybavení domu:</i> -	
HODNOCENÍ		
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ výstavba využívající volných ploch ve stávající zástavbě města ▪ dispozice vycházející z konstrukčního systému ▪ progresivní technologie výstavby ▪ progresivní koncepce typové sériové výstavby 	-
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ klasická bloková zástavba ▪ oddělené umístění kuchyně a obytného pokoje ▪ klasicizující formální (přilepený) stavební dekor - střešní římsa, nadokenní římsy, okenní špalety, bosaž přízemní části a nárožní rízaloty ▪ malé okenní otvory ▪ valbová střecha s nevyužitým půdním prostorem, dřevěný krov

karta 3

B10 EXPERIMENTÁLNÍ BYTOVÝ DŮM		1958 - 1960
B10	<i>místo:</i> Vinařská 28, Brno - Pisárky	<i>druh investora:</i>
	<i>autor:</i> F. Zounek, V. Rudiš	družstvo
B10.1	URBANISTICKÉ VZTAHY	
<i>situace</i>		<i>druh výstavby:</i> soustředěná <i>forma bydlení:</i> společná <i>způsob zástavby:</i> bodová - nízkopodlažní <i>občanská vybavenost:</i> neřešená
B10.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE	
<i>půdorys typického podlaží</i>		<i>urbanistická / typologická forma:</i> schodišťový <i>druh stavby:</i> bytový dům <i>počet podlaží / bytů / sekcí:</i> 3 - 12 - 2 <i>popis provozních vztahů bytu:</i> - vnitřní schodišťová hala s trojramenným schodištěm, vstupy do 2 bytů (3+kk) - z před síně přístup přes šatnu do koupelny s vanou a do samostatného WC (typové bytové jádro), kuchyňský kout propojený s obývacím pokojem s jídelním koutem - dvě ložnice (s ložnicí) - v přízemí společné hospodářské zázemí
B10.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA	
<i>foto původního stavu</i>	<i>foto aktuálního stavu</i>	<i>kompoziční principy:</i> asymetrie, modul <i>výtvarně - estetické prvky:</i> světlo a stín barva <i>materiálové řešení fasády:</i> omítka, latexový nátěr <i>architektonický výraz / styl:</i> bruselský styl
		
B10.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY	
<i>konstrukční systém:</i>	stěnový - příčný	<i>stavební soustava:</i> monolitická - betonová
<i>technologie výstavby:</i>	stěny z prostého betonu, železobetonové stropy	<i>technologické vybavení domu:</i> vytápění teplovzdušným agregátem
HODNOCENÍ		
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dispoziční řešení umožňující univerzální orientaci obytného domů ▪ vnitřní poloha schodiště a bytového příslušenství, omezení ploch zázemí ▪ propojení kuchyňského koutu s obytným pokojem ▪ forma vyplývající z dispozičního řešení ▪ jednoduchý architektonický výraz, výtvarné provedení funkčních prvků (zábradlí), plasticita fasády ▪ forma vyplývající z konstrukčního řešení ▪ progresivní technologie výstavby ▪ progresivní technologické vybavení domu ▪ experimentální výstavba ověřující nové koncepce bytové výstavby ▪ ekonomické pojetí výstavby 	-

C03 SÍDLIŠTĚ ŽABOVŘESKY - ATRIOVÝ RODINNÝ DŮM		1966 - 1980
<i>místo:</i> Zákoutí 9, Brno - Žabovřesky <i>autor:</i> M. Steinhauser, Z. Řihák		<i>druh investora:</i> družstvo
C03.1	URBANISTICKÉ VZTAHY	
<i>situace</i> 		<i>druh výstavby:</i> soustředěná - smíšená <i>forma bydlení:</i> společná <i>způsob zástavby:</i> kobercová - přízemní <i>občanská vybavenost:</i> nová s výstavbou
C03.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE	
<i>půdorys suterénu</i> <i>půdorys přízemí</i> 		<i>urbanistická / typologická forma:</i> atriový <i>druh stavby:</i> rodinný dům <i>počet podlaží / bytů:</i> 1 - 1 <i>popis provozních vztahů bytu:</i> <ul style="list-style-type: none"> - půdorys do tvaru písmene L, výškové členění využívající svahitost terénu - v suterénu garáž, vstupní hala a hospodářské zázemí domu - v přízemí z chodby přístupná koupelna s vanou, bidetem a dvouumyvadlem, samostatné WC, kuchyně s propojením do zahrady, komora - obytný pokoj s jídelním koutem a pracovním propojený s obytnou terasou v atriu - ložnicová část o půl patra výše - dvě ložnice
C03.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA	
<i>foto aktuálního stavu</i> 		<i>kompoziční principy:</i> rytmus <i>výtvarně - estetické prvky:</i> horizontální linie <i>materiálové řešení fasády:</i> omítka (břizolit), dřevo <i>architektonický výraz / styl:</i> normalizační architektura
C03.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY	
<i>konstrukční systém:</i> stěnový		<i>stavební soustava:</i> monolitická - zděná
<i>technologie výstavby:</i> keramické cihly, železobetonové stropní panely		<i>technologické vybavení domu:</i> -
HODNOCENÍ		
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompaktní způsob zástavby šetřící nároky na rozlohu pozemků a infrastrukturu ▪ přízemní forma s maximálním využitím pozemku, atrium poskytující soukromí obyvatel ▪ přímé propojení obytné části se zahradou ▪ jednoduchý architektonický výraz s použitím přírodních materiálů 	-
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ klasická vyzdívaná technologie výstavby

karta 5

C11 SÍDLIŠTĚ LÍŠEŇ - BYTOVÝ DŮM		1977 - 1985
C11	<i>místo:</i> Jírova 1 - 15, Brno - Líšeň	<i>druh investora:</i>
	<i>autor:</i> V. Palla, V. Rudiš, F. Zounek, A. Janeček	město
C11.1	URBANISTICKÉ VZTAHY	
<i>situace</i>		<i>druh výstavby:</i> soustředěná <i>forma bydlení:</i> společná <i>způsob zástavby:</i> kobercová - vysokopodlažní <i>občanská vybavenost:</i> nová s výstavou
C11.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE	
<i>půdorys typického podlaží</i>		<i>urbanistická / typologická forma:</i> bodový <i>druh stavby:</i> bytový dům <i>počet podlaží / bytů / sekcí:</i> 8 - 32 - 1 <i>popis provozních vztahů bytu:</i> - podélná střední chodba s jednoramenným schodištěm a výtahem, vstupy do 4 bytů (2+1, 3+1) - z předsině vstup do koupelny s vanou a na samostatné WC - vstup do samostatné kuchyně s jídelním koutem - obývací pokoj s balkónem, dvě ložnice - na každém patře komora, v suterénu společné hosp. zázemí
C11.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA	
<i>foto původního stavu - dálkový pohled</i>	<i>foto aktuálního stavu</i>	<i>kompoziční principy:</i>
		asymetrie, modul
		<i>výtvarně - estetické prvky:</i> vertikální linie
		<i>materiálové řešení fasády:</i> pohledový beton
		<i>architektonický výraz / styl:</i> normalizační architektura
C11.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY	
<i>konstrukční systém:</i>	stěnový (typ B 70)	<i>stavební soustava:</i> montovaná
<i>technologie výstavby:</i>	prefabrikované železobetonové stěnové a stropní panely	<i>technologické vybavení domu:</i> -
HODNOCENÍ		
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kobercový způsob zástavby šetřící nároky na rozlohu pozemků a infrastrukturu ▪ výstavba komplexní občanské vybavenosti, dopravní dostupnost ▪ kapacitní vysokopodlažní zástavba ▪ forma vyplývající z konstrukčního řešení ▪ progresivní konstrukční systém 	-
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ urbanistické řešení nevyužívající příznivé geografické podmínky lokality ▪ výstavba mimo stávající zástavbu města ▪ vysoká hustota zástavby, nedostatečné plochy zeleně a hřišť mezi vysokopodlažními domy ▪ nedostatečné prostorné hygienické zázemí ▪ stavební nepropojenost obývací a stravovací části ▪ unifikovaný architektonický výraz ▪ nekvalitní stavební a řemeslný detail

BYTOVÝ DŮM		1998 - 2001
D02	<i>místo:</i> Vrbovecká 8, 10, Brno - Bystrc	<i>druh investora:</i>
	<i>autor:</i> J. Aulík, J. Fišer / STUDIO A	developer, město
D02.1	URBANISTICKÉ VZTAHY	
<i>situace</i>		<i>druh výstavby:</i> rozptýlená <i>forma bydlení:</i> společná <i>způsob zástavby:</i> desková <i>občanská vybavenost:</i> využita stávající
D02.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE	
<i>půdorys typického podlaží</i>		<i>urbanistická / typologická forma:</i> chodbový <i>druh stavby:</i> bytový dům <i>počet podlaží / bytů / sekcí:</i> 6 - 33 - 2 <i>popis provozních vztahů bytu:</i> - podélná chodba při obvodu s dvouramenným schodištěm a výtahem, vstupy do 3 resp. 4 bytů (1+kk, 2+kk, 3+kk, 4+kk, 5+1/mezonet) - z chodbové předsíně vstup do koupelny s vanou nebo sprchou, samostatné WC - vstupy do obytného pokoje s jídelním a kuchyňským koutem, vstupy do ložnic - návaznost na balkon z většiny obytných pokojů - v suterénu společné garáže
D02.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA	
<i>foto aktuálního stavu</i>		<i>kompoziční principy:</i> rytmus <i>výtvarně - estetické prvky:</i> horizontální linie světlo a stín barva <i>materiálové řešení fasády:</i> omítka, dřevo, kov <i>architektonický výraz / styl:</i> neofunkcionalismus
D02.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY	
<i>konstrukční systém:</i>	stěnový - příčný	<i>stavební soustava:</i> monolitická - železobetonová
<i>technologie výstavby:</i>	železobetonové stěny a stropy + cihelné vyzdívký	<i>technologické vybavení domu:</i> -
HODNOCENÍ		
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ urbanistické řešení navazující na stávající strukturu a měřítko zástavby ▪ škála bytových kategorií ▪ komfortní venkovní obytné prostory ▪ řešení parkovacích ploch společnými podzemními garážemi ▪ jednoduchý architektonický výraz, výtvarné řešení fasád a jejich doplňků 	-
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ neřešená občanská vybavenost v rámci výstavby ▪ neracionální dispoziční řešení nerespektující konstrukční systém ▪ nedostatečně prostorné hospodářské zázemí bytů ▪ překonaná a neekonomická technologie výstavby

karta 7

D13		VÍCEÚČELOVÝ KOMPLEX ORION - BYTOVÝ DŮM	2006 - 2009
		<i>místo:</i> Majdalenky 10, Brno - Lesná	<i>druh investora:</i>
		<i>autor:</i> M. Komárek, M. Rudiš / Rudiš - Rudiš architektonická kancelář	developer
D13.1	URBANISTICKÉ VZTAHY		
<i>situace</i>			<i>druh výstavby:</i> soustředěná - rezidenční <i>forma bydlení:</i> společná <i>způsob zástavby:</i> kobercová - vysokopodlažní <i>občanská vybavenost:</i> nová s výstavou
D13.2	PROVOZNÍ VZTAHY A TYPOLOGIE		
<i>půdorys typického podlaží</i>			<i>urbanistická / typologická forma:</i> věžový <i>druh stavby:</i> bytový dům <i>počet podlaží / bytů / sekcí:</i> 14 - 30 - 1 <i>popis provozních vztahů bytu:</i> - čtvercový půdorys s centrální schodišťovou halou s trojramenným schodištěm, 2 výtahy, vstupy do dvou bytů (3+kk, 4+kk, 5+kk/mezonet) - při vstupu samostatně WC, obytný pokoj s kuchyňským a jídelním koutem s návazností na ložii, dále vstup do chodbové šatny, koupelny s vanou, pračkou, WC a bidetem, dvě ložnice - v přízemí společné garáže
D13.3	VÝTVARNÁ A ESTETICKÁ FORMA		
<i>foto aktuálního stavu</i>			<i>kompoziční principy:</i> asymetrie <i>výtvarně - estetické prvky:</i> grafická kompozice prvků fasády <i>materiálové řešení fasády:</i> omítka, kov <i>architektonický výraz / styl:</i> crisp - moderna
D13.4	KONSTRUKCE A TECHNOLOGIE VÝSTAVBY		
<i>konstrukční systém:</i>		stěnový	<i>stavební soustava:</i>
<i>technologie výstavby:</i>		železobetonové stěny a stropy	monolitická - železobetonová
			<i>technologické vybavení domu:</i>
			-
HODNOCENÍ			
+	<ul style="list-style-type: none"> ▪ urbanistické řešení navazující na stávající strukturu a měřítko zástavby ▪ výstavba občanské vybavenosti ▪ kompaktní způsob zástavby šetřící nároky na rozlohu pozemku a infrastrukturu ▪ kapacitní vysokopodlažní zástavba ▪ řešení parkovacích ploch společnými garážemi s pochozí střešní terasou se zelení 	-	<ul style="list-style-type: none"> ▪ rezidenční způsob zástavby neumožňující prostupnost území ▪ neracionální dispoziční řešení nevycházející z konstrukčního systému ▪ nedostatečně prostorné hospodářské zázemí bytů ▪ překonaná a neekonomická technologie výstavby

3.2 VYHODNOCENÍ POZNATKŮ DOSAVADNÍHO VÝVOJE A STANOVENÍ AKTUÁLNÍCH PRINCIPŮ NAVRHOVÁNÍ OBYTNÝCH BUDOV

- k výstavbě obytných domů a souborů využívat přednostně volných ploch ve stávající zástavbě měst a obcí, postupovat důsledně při návrhu a dodržování jejich územních plánů
- před výstavbou obytných souborů ověřovat nejvhodnější způsob zástavby územními a urbanistickými studii
- využívat příznivých geografických podmínek při volbě způsobu zástavby a řešit výstavbu obytných souborů s ohledem na stávající urbanistickou strukturu, nevytvářet urbanistické bariéry
- při výstavbě obytných souborů mimo stávající zástavbu měst a obcí důsledně řešit dostatečně kapacitní dopravní a veřejnou infrastrukturu / občanskou vybavenost
- při návrhu urbanistických řešení obytných souborů vytvářet veřejné prostory, využívat prvky obchodního parteru, vytvářet plochy zeleně a hřišť uvnitř zastavované struktury
- ohledem na lokalitu a velikost obytného souboru volit způsob zástavby, typologickou formu obytných staveb a rozmanité formy bydlení (společné a individuální), využívat zejména zástavbu řádkovou, řadovou, blokovou - polozavřenou, nízkopodlažní kobercovou a rozptýlenou zástavbu bodovými vysokopodlažními bytovými domy
- parkování osobních automobilů řešit mimo obytný parter, formou podzemních a suterénních parkovacích garáží, případně formou velkokapacitních nadzemních parkovacích objektů při obytných souborech, zapojovat parkovací objekty do veřejného prostoru
- při navrhování rodinných domů volit přednostně kompaktní typologickou formu - dvojdomy, řadové, terasové a přízemí atriové rodinné domy
- pro výstavbu izolovaných rodinných domů volit plošně nenáročné hmotové řešení s ohledem na velikost a orientaci pozemku
- při návrhu obytných domů řešit vnitřní dispozice a provozní vazby racionálně v souladu se zvolenou konstrukcí a technologií výstavby, zaměřovat se na variabilní uspořádání dispozice s ohledem na snadnou budoucí modernizaci a přestavbu dle aktuálních společenských požadavků
- minimalizovat komunikační prostory v bytových domech a bytech, schodiště v rodinných domech řešit jako součást obytného prostoru
- v návaznosti na komunikační prostory navrhovat dostatečně kapacitní úložné prostory (šatny, vestavěné šatní skříně), prostory pro domácí práce (praní, sušení prádla apod.) a prostory pro hygienu
- společenské prostory řešit v návaznosti na kuchyni, zejména u bytových domů formou kuchyňského koutu prostorově propojeného s obývacím pokojem
- zejména prostory společenského kontaktu navrhovat v návaznosti na prostory pro venkovní pobyt, u rodinných domů je řešit formou nekrytých

nebo částečně krytých prostor, u bytových domů formou částečně krytých prostor nebo formou francouzských oken

- při návrhu prostor bytu respektovat aktuální plošné standardy vycházející z platných norem a vyhlášek
- při řešení architektonické formy obytných staveb vycházet z dispozičního provozu, konstrukce a technologie výstavby a přiznávat její strukturu
- vnější vzhled obytných staveb řešit v jednoduchém kompaktním výrazu s užitím přírodních a současných materiálů na fasádě, s důrazem na konstrukční detail
- při návrhu fasád obytných staveb využívat funkčních prvků k vytvoření výtvarného a graficky působícího výrazu, využívat barevných a materiálových kontrastů, dodržovat základní kompoziční principy
- přednostně pro obytnou výstavbu navrhovat rovné střechy, v případě vhodnosti nebo nutnosti použití šikmých střech volit současné technologické, materiálové a výrazové prostředky
- konstrukci domu volit s ohledem na zvolenou typologickou formu obytných budov a využívat při jejich návrhu současných a progresivních technologií výstavby, využívat kladů prefabrikace
- technologii výstavby obytných staveb volit s ohledem na ekonomičnost při provádění a úspornost při provozu, využívat pasivní zisky sluneční energie prostřednictvím velkých okenních otvorů orientovaných na osluněnou stranu
- využívat technologické vybavení zlepšující kvalitu vnitřního prostředí bytů (nucené větrání), úsporu energií (rekuperace tepla) a využití obnovitelných zdrojů energie (solární panely, tepelná čerpadla aj.)
- nové technologie a typologické principy ověřovat při výstavbě pokusných a vzorových obytných domů a souborů
- v koncepci bytové politiky státu podporovat výstavbu obytných budov z veřejných prostředků a to zejména u sociální a bytové výstavby, podílet se na financování veřejné a technické infrastruktury a tvorbě obytného prostředí, dohlížet na komplexnost a dokončenost obytných souborů

3.3 SHRnutí POZNATKŮ A ZAHRANIČNÍ PŘÍKLADY

Geomorfologické vlastnosti České země předurčovaly, aby se stala kosmopolitním střediskem. V Evropě, kde je velké množství etnických skupin, s sebou takové místo setkávání nutně přináší problémy. A opravdu asi žádná jiná evropská země neměla tak složité dějiny jako Česko. To bylo v průběhu historie jak místem setkávání, tak etnickým ostrovem s vlastní výraznou identitou. Tato dvojí „povaha“ naší země je hlavní příčinou jejího specifického charakteru. Vždy uchovávala své kořeny ve vlastní půdě, jako místo setkávání pak byla vystavena tlakům celé evropské kultury. To, že cizí přínos byl vždy transformován, dokazuje „sílu“ zdejší mentality obyvatel a sílu genia loci. (2)

V posledních dvaceti letech dochází z hlediska způsobu obývaní země k nejradikálnějším změnám v její historii. Dochází k zániku venkova a vzniku

suburbánní „kultury“, což vede k zániku tradičních forem středoevropských měst. Česká republika musí svůj skromný prostor, který má k dispozici, využívat intenzivně. Bohužel opak je skutečností a tento fakt je také v odborných diskuzích velmi často kritizován.

V dnešní době je cena bytu výrazně ovlivněna urbanistickým řešením dotčeného území. Cesta k řešení bytového problému spočívá v realistickém, cíleném projektování, v racionálním využití dostupných finančních prostředků a ve změně myšlení při tvorbě urbanistických plánů. Ve správně navržených zastavovacích plánech obytnými domy platí předchozí konstatování dvojnásob. Nejde o byty samotné, daleko více jde o celé prostředí. Proto je nutné před každou výstavbou obytných souborů ověřovat nejvhodnější způsob zástavby územními a urbanistickými studiemi.

Z naší hlubší tradice lze vyzdvihnout, že růst města se odehrával adicí. Samozřejmě že růstu periferií se nevyhneme, ale i ve sledovaných obdobích šlo o proces maximálně organizovaný. Můžeme tedy na tyto zkušenosti navázat, využívat příznivých geografických podmínek při volbě způsobu zástavby a řešit výstavbu obytných souborů s ohledem na stávající urbanistickou strukturu.

U větších obytných souborů je žádaná rozmanitost způsobu zástavby a forem bydlení. Toto pravidlo platilo například v 60. a 70. letech při výstavbě velkokapacitních obytných okrsků a dnes, s odstupem času, hodnotíme tyto lokality velmi kladně. Rozmanitost typologických forem obytných budov zlepšuje orientaci obyvatel v souboru a potlačuje jeho monochromatickosti.

V našich podmínkách je vhodné využívat zejména zástavbu řádkovou, řadovou, blokovou - polozavřenou, nízkopodlažní kobercovou, zástavbu bodovými vysokopodlažními domy a jejich kombinace. Řádková zástavba je novinkou již v 30. letech, ale dodnes splňuje požadavky na dobré oslunění a variabilitu orientace vůči světovým stranám. Díky přiměřené kompaktnosti vytvářejí řady domů intimnější veřejné prostory se zelení. Obdobně je tomu u řadové zástavby, která se objevuje už u tradiční historické městské (bytové domy) i vesnické (rodinné domy) zástavby. Blokový - polozavřený způsob zástavby je typický pro 50. léta. U takto koncipovaného umístění bytových domů je vytvořen chráněný vnitroblok, který lze využít pro zelené plochy a hřiště. Je vytvořena intimita, ale není znemožněna prostupnost územím. Kobercovou nízkopodlažní zástavbu rodinných a bytových domů, u nás nejrozšířenější v 70. letech, lze i po 40 letech hodnotit jako velmi pozitivně. Klady jsou dány přiměřeným měřítkem obytných domů, kompaktností a kontaktem s okolím a zelení. Výškové domy jsou vhodné spíše při rozptýlené zástavbě uvnitř měst, kde je požadavek na maximální využitost pozemku.

Především kvůli úspoře půdy, a s tím spojenému ekonomickému využití pozemků, je pro území České republiky při navrhování rodinných domů ideální volit kompaktní (intenzivní) typologickou formu. Dvojdomy jsou oblíbené již za první republiky. Řadové, terasové a atriové rodinné domy jsou devízou 70. a 80. let, kdy je minimální urbanistická ekonomie důsledně vyžadována. Rodinný dům

zde přestává být jednotkou, ale stává ze z něj buňka ve skupině domů, což umocňuje jednotný charakter obytného souboru. Že tyto urbanisticko - typologické formy rodinných domů nejsou v dnešní době přežitkem, a naopak je možné je dále vyvíjet, dokazují desítky kladných příkladů především z Holandska a Anglie, ale i dalších evropských zemí.

Společným jmenovatelem při řešení vnitřních dispozic obytných domů a provozních vazeb je do budoucna variabilita. Variabilní uspořádání dispozice je navrhováno s ohledem na snadnou budoucí modernizaci a přestavbu dle aktuálních společenských požadavků. Dále je nutné řešit dispozice racionálně v souladu se zvolenou konstrukcí a technologií výstavby, na což je zejména v posledních dvaceti letech zapomínáno. Souhra konstrukce a dispozice vede k ekonomické úspoře a ke snadnější možnosti variability.

Pokud sledujeme vývoj velikosti bytu v posledních sta letech, zjišťujeme, že plošný standard plynule roste. Zatímco v roce 1989 byla průměrná obytná plocha bytu v 52,5m² v roce 2010 je to téměř 77m². Z následující tabulky je patrný také celkový pokles počtu dokončených bytů, zvýšený podíl bytů v rodinných domech a snížená intenzita obytné výstavby. Z dalších statistických údajů je patrné, že přesto, že se obytná plocha bytů zvětšuje, snižuje se počet obytných pokojů v bytových domech (nejběžnější jsou dnes jedno a dvou pokojové byty). Naopak, v rodinných domech se zdvojnásobil počet čtyřpokojových a pětipokojových bytů.

V polistopadovém období se v českých zemích objevují nové stavby rozmanitých tvarů a forem. Je snaha o opak k socialistickému stavebnictví, který byl založen na konstrukční a technické estetice a co neekonomičtějším řešení. Typické pro současnou produkci obytných staveb je také kladení přílišného důrazu na domy samotné, bez vztahu k působení na jejich okolí. Sebelepší architektura rodinného domu nemůže nahradit poškozené okolní prostředí. Setkáváme se samostatnými kvalitními domy, ale jejich místu je věnováno minimum pozornosti. Kvalita bydlení je zcela chybně posuzována bez vztahu k místu, bez vztahu k širší zástavbě lidského sídla.

Estetický a výtvarný výraz je nejsubjektivnější složkou obytných staveb a není snadné striktně definovat správné principy řešení. Je ale možné stanovit rámcová pravidla, která vidíme na příkladech z minulého století. Z nich plyne například, že při řešení architektonické formy obytných staveb je vhodné vycházet především z dispozičního provozu, konstrukce a technologie výstavby. Vnější výraz zakládat na přiznávání její struktury a podstaty. Vzhled obytných staveb řešit v jednoduchém kompaktním výrazu, s užitím přírodních a současných materiálů na fasádě, s důrazem na konstrukční detail.

Historie ukazuje, že architektonická tvořivost byla vždy ovlivňována technologií, respektive využívala možností technologií své epochy až do krajních mezí, ať již jde o antiku, gotiku nebo baroko. U nás bylo stavebnictví, od znárodnění v roce 1948 budováno jako mohutné průmyslové odvětví, založené na koncentraci, mechanizaci a industrializaci, přesně řečeno prefabrikaci a montáži.

Po revoluci byl tento vývoj technologické základny, který již v 80. letech poměrně upadal, zcela přerušeno. A jako reakce na předešlá období se v 90. letech při výstavbě obytných staveb navrácí k zděným a monolitickým konstrukcím. Z dnešního pohledu to můžeme vidět jako velký krok zpět. V zahraničí, kde byl vývoj technologií pro výstavbu plynulý, se dnes běžně setkáváme při návrhu obytných domů s použitím současných a progresivních technologií výstavby. Je využíváno kladů prefabrikace, jak prvkové, tak plošné i prostorové. Některé montované systémy jsou přebírány k realizaci v naší zemi. Je jich ale zatím v porovnání s běžnou výstavbou minimum a jde většinou o jednotlivé rodinné domy. Užívání prefabrikovaných technologií výstavby obytných staveb vede především k rychlosti při provádění, což má na následek výraznou úsporu finančních prostředků.

Téměř zcela u nás při bytové výstavbě vymizela prostorová prefabrikace, jejíž principy byly ověřovány již v 70. letech. Přestože v zahraničí tento způsob výstavby získává u architektů na popularitě, u nás je omezena na dodávku tzv. obytných kontejnerů. Z těch jsou realizovány provizorní stavby a výjimečně obytné domy s levnými byty pro sociální výstavbu.

Přes setrvačné používání zděných a betonových konstrukcí získává v současnosti zpět svou pozici na stavebním trhu dřevo, nejen pro své vynikající fyzikálně mechanické vlastnosti, ale i proto, že při rozumném hospodaření s lesním bohatstvím jde o nevyčerpatelný surovinový zdroj.

Pro celkové zkvalitnění bydlení je nezbytné, aby i Česká republika měla kvalitní a trvale udržitelný programy bydlení vypracovaný s ohledem na tradice a geografické podmínky státu. Z toho důvodu je nutné stanovit koncepci bytové politiky pro celou zemi, podporovat výstavbu obytných budov z veřejných prostředků a to zejména u sociální a bytové výstavby, podílet se na financování veřejné a technické infrastruktury a tvorbě obytného prostředí a dohlížet na komplexnost a dokončenost obytných souborů. Jednoduše je nutné dát bytové výstavbě řád, který je základem pro kvalitní architektonickou tvorbu.

Architektura byla vždycky tím oborem, který ztělesňoval řád společnosti. Dnes žije společnost spíše ne-řádem. A tento ne-řád ztělesňuje architektura. To je ten ohromný problém, před kterým stojíme. Jestliže není řádu, jsou architektura a urbanismus jako tvorba bez zadání.

/architekt I. Dejmál v rozhovoru pro časopis Architekt 7/2002 str. 28

Aplikování kladných principů je dále v této kapitole dokladováno na vybraných příkladech ze zahraničí, mezi nimiž je například:

- Soubor řadových domů Osdorp, Amsterdam NL; Atelier KempeThill 2010
- Soubor rodinných domů Hageneiland, Ypenburg NL; MVRDV 1998
- Obytné ložty, Valparaíso, Chile; A. Menéndez, C. Barrientos 2009
- Řadové vily, Winterthur SWZ; Peter Kunz Architektur 2007
- Rodinný dvojdům, Friedrichshafen DEU; Oberschelp architekten 2008
- Rodinný dům, Dublin IRL; ODOS architects 2008

- Atriový ostrov, Ypenburg NL; MVRDV 2005
- Obytné sídlo, Amsterdam NL; MVRDV 2000
- Bytový dům, Gifu JPN; K. Sejima, R. Nishizawa 2000
- Bytový dům E3, Berlin DEU; T. Kaden, T. Klingbeil 2008
- Obytný soubor, Innsbruck SWZ; Architekten Baumschlager&Eberle 1996

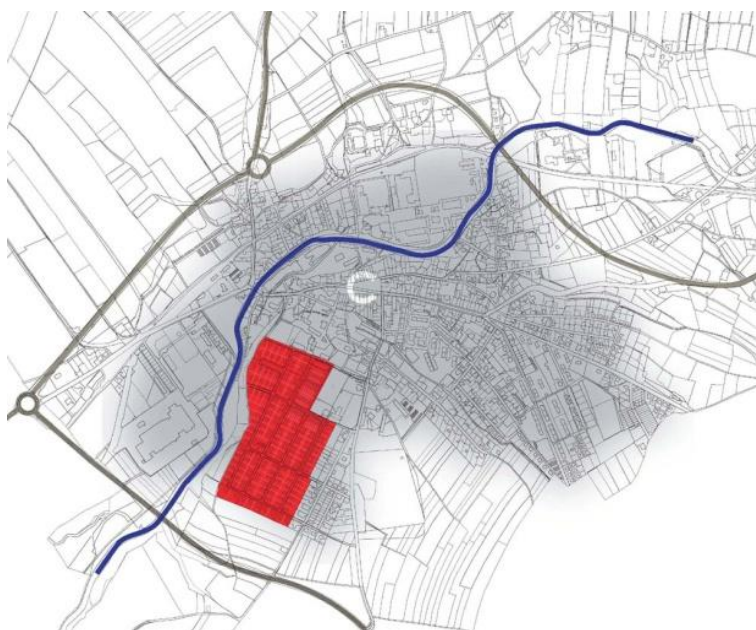
V následující kapitole je dokladováno na vlastních pracích autorky užití výše stanovených aktuálních principů navrhování obytných staveb. Aplikováním principů ve vlastní tvorbě jsou uplatňovány výsledky této disertační práce také v praxi.

3.4 VÝBĚR VLASTNÍCH PRACÍ VZTAHUJÍCÍCH SE K TÉMATU

Urbanistická studie / Vamberk - Bačinka

2008 / územní rozhodnutí 2011

Řešení lokality o 3 ha v zastavěné části města, vycházející z koncepce ÚP. Urbanistické řešení doplňuje rostlou strukturu města, navazuje na stávající zástavbu z 30. let 20. století. Využívá v maximální míře stávající infrastrukturu. Využití rozmanitých forem rodinných domů od kompaktní zástavby dvojdomů a řadových domů, po volnější zástavbu izolovaných rodinných domů. Řešení vytváří ulice a další veřejné prostory se zelení. Jsou využity příznivé geografické a přírodní podmínky lokality. Je využito dostupné, dostatečně kapacitní stávající občanské vybavenosti. Investice města zahrnující přípravu lokality vybudováním nové infrastruktury. Následovat bude prodej pozemků soukromým stavebníkům.

obr. 1 - širší vztahy

obr. 2 - urbanistické řešení lokality

Obytný soubor / Olomouc - Švabinského zahrady

zastavovací studie, návrh rodinných domů

2006 / realizace 1. etapy 2009

Lokalita bývalých zahrad v zastavěném území města. Návrh využívá stávající infrastrukturu, přírodní podmínky se vzrostlými stromy. Realizovaná etapa výstavby maximálně využívá úzkou parcelu, zástavbou pěti izolovaných rodinných domů. Je navržen jeden typ rodinného domu, modifikovaný podle orientace vůči světovým stranám, komunikaci a soukromým zahradám. Při návrhu rodinných domů je maximálně využito půdorysné plochy s jednoduchým a přehledným dispozičním řešením. Ke každému domu patří malý pozemek se zahradou, odpovídající měřítku lokality, bez oplocení. Domy mají kompaktní jednoduchý výraz. Velké prosklené plochy propojují interiér se zahradou a umožňují pasivní sluneční zisky. Při výstavbě souboru je využito progresivní technologie výstavby ve formě prefabrikované prostorové konstrukce. Buňky z ocelových profilů jsou vyrobeny včetně izolace a výplní otvorů, na stavbě smontovány.

Developerský záměr a investice, po realizaci byly domy s pozemky rozprodány soukromým osobám.

obr. 3 - širší vztahy

obr. 4 - urbanistické řešení lokality

obr. 5 - foto z výstavby

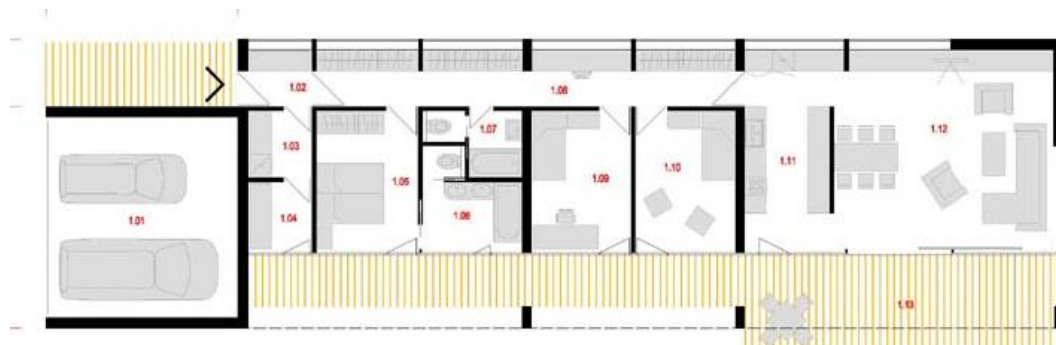

obr. 6 - foto z obytné ulice

Rodinný dům / Chrustenice - Praha západ

2006 / realizace 2011

Pozemek uvnitř stávající zástavby. Je využito stávající veřejné a technické infrastruktury. Dům vychází ze zadání, velikosti pozemku a jeho orientace vůči světovým stranám. Je koncipován jako přízemní jednoduchý protáhlý hranol. Plná zděná hmota je směrem do zahrady odlehčena ustoupením proskleného průčelí, které vytváří krytý prostor pro terasu. Při návrhu dispozice je maximálně využito půdorysné plochy. Je využito klad přízemní formy domu a ze všech obytných místnosti je přístup na krytou terasu. Konstrukce domu je z betonových pohledových tvárnic, jejichž struktura je přiznaná jak v exteriéru, tak v interiéru. Je zvolen příčný konstrukční systém o modulech 6 a 9m. Zastropení je provedeno v předepjatých betonových panelů a střecha je osázena trávou a bylinami. Soukromá investice, výstavba dodavatelskou formou.

obr. 7 - půdorys

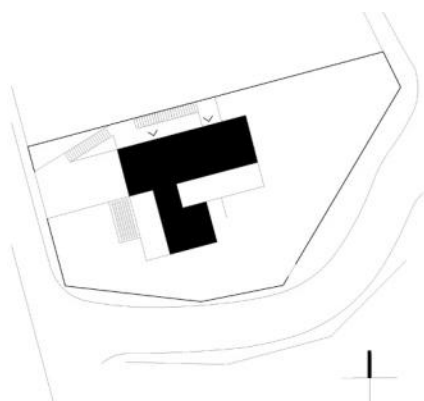

obr. 8 - foto ze zahrady

Rodinný dům / Šebrov - Brno venkov

2007 / realizace 2009

Lokalita navazuje na stávající vesnickou strukturu. Pozemek i infrastruktura byla připravena obcí pro individuální výstavbu rodinných domů. Koncept domu vychází ze zadání vyřešit na pozemku dvougenerační bydlení. Při využití svažitého pozemku jsou navrženy dva domy na sobě. Domy jsou navzájem provozně oddělené, se samostatným vstupem a samostatnou terasou, navazující na vlastní část zahrady. Návrh provozu využívá svažitého terénu: v úrovni ulice je společný vstupní dvůr s garáží, v další úrovni je dům rodičů orientovaný na západ a nad ním je křížem posazení dům mladé rodiny orientovaný k jihu. Kvůli výrazné hmotové členitosti domu je voleno minimum použitých materiálů a jednoduchého výrazu. Dům je navržen jako nízkoenergetický. Velké prosklené plochy s izolačním trojsklem umožňují pasivní sluneční zisky. V bytech je navrženo teplovzdušné vytápění a větrání s rekuperací, je využito zemního registru, který predehřívá vytápějíci vzduch. Dům je řešen jako dřevostavba ze sendvičových stěnových a stopních panelů. Panely s polystyrenovým jádrem jsou na míru připraveny továrně a na stavbě jsou smontovány. Rovná část střechy nad přízemím bytem je osázena trávou a bylinami a je využita jako terasa pro horní byt. Soukromá investice, výstavba dodavatelskou formou.

obr. 9 - situace

obr. 10 - foto úroveň přízemního bytu

obr. 11 - foto úroveň bytu v patře

obr. 12 - foto z výstavby

Rodinný dům / Drnovice u Vyškova

2007 / realizace 2012

Pozemek rodinného domu je situován ve stávající řadové vesnické struktuře. Je voleno měřítko odpovídající okolní zástavbě rodinných domů a je využito stávající veřejné a technické infrastruktury. Dům je umístěn do zahradní části domu, uliční frontu drží hmota garáže a přístřešku pro auta. Koncept domu pracuje se svažností pozemku tak, že přízemí i patro jsou propojeny se zahradou. Provozní členění na společenskou a klidovou část se zázemím odpovídá konstrukčnímu příčnému dvoutaktu. Hlavní obytný prostor je dvoupodlažní, kuchyně a obývací pokoj v přízemí je schodištěm propojený s pracovnou na galerii. Dům je navržen v pasivním energetickém standardu. Tomu také odpovídá jeho kompaktní kvádrový tvar, umístění a velikost prosklených ploch. Dřevohliníková okna se zasklením s fólií heat mirror zajišťují pasivní sluneční zisky a před sluncem jsou chráněny venkovními žaluziemi. V domě je navrženo teplovzdušné vytápění a větrání s rekuperací, je využito solankového zemního výměníku, který predehřívá vytápějící vzduch. Na zelené střeše jsou osazeny solární panely pro ohřev teplé vody, na garáži budou instalovány fotovoltaické články pro výrobu elektřiny. Konstrukce domu je z polystyrenového ztraceného bednění s betonovým jádrem. Tato technologie výstavby umožňuje dokonalé zateplení bez tepelných mostů. Soukromá investice, výstavba částečně svépomocnou a dodavatelskou formou.

obr. 13 - situace

obr. 14 - půdorys

obr. 15 - foto jižní fasáda

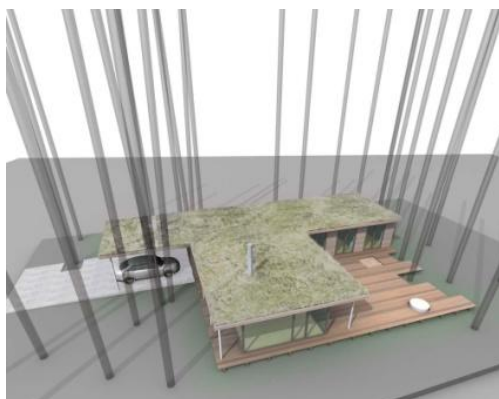

obr. 16 - foto ze zahrady

Rodinný dům / Lhota u Dřís - Praha sever

2010 / realizace 2012

Lokalita výstavby rodinného domu se nachází ve stabilizovaném území rodinných domů a rekreačních chat, v prostředí borovicového lesa. S ohledem na přírodní podmínky pozemku byla navržena přízemí forma bydlení. Dům je umístěn tak, aby bylo zachováno co největší množství vzrostlých borovic. Dům je koncipován do tvaru písmene L, kdy je jedno křídlo využito pro ložnice a zázemí a druhé jako společenská část. Ta je tvořena otevřeným prostorem s funkcí jídelny, obývacího pokoje a částečně oddělené pracovny. Všechny obytné místnosti mají přímý výstup na venkovní terasu. Pro dosažení maximálního splynutí s přírodním okolím, je rovná střecha osázena trávou a bylinami, fasádu domu tvoří vodorovný borovicový obklad. Dům je navržen jako nízkoenergetický. Velké prosklené plochy s izolačním trojsklem umožňují pasivní sluneční zisky. V domě je navrženo teplovzdušné vytápění a větrání s rekuperací, je využito zemního registru, který předeřívá vytápějíci vzduch. Konstrukce domu je dřevěná rámová. Stěny jsou smontovány z prefabrikovaných stěnových dílců. Zastropení je provedeno z lepených dřevěných nosníků, které jsou u proskleného křídla podepřeny venkovními ocelovými sloupy. Pro zateplení obvodového pláště je použita dřevovláknitá tepelná izolace. Soukromá investice, výstavba částečně svépomocnou a dodavatelskou formou.

obr. 17 - vizualizace ptačí perspektiva

obr. 18- půdorys

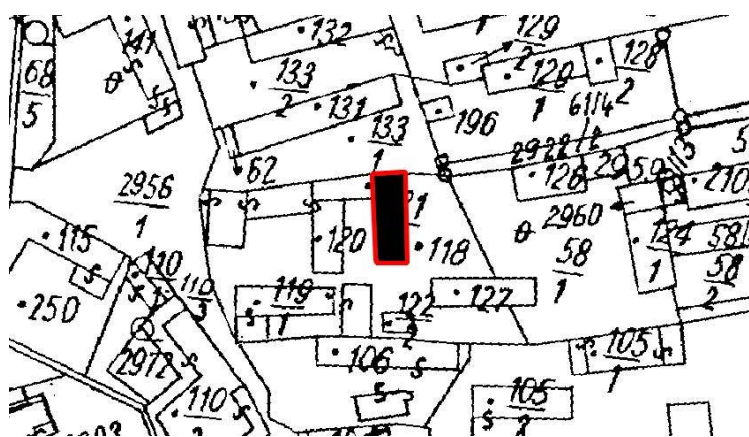

obr. 19 - vizualizace ze zahrady

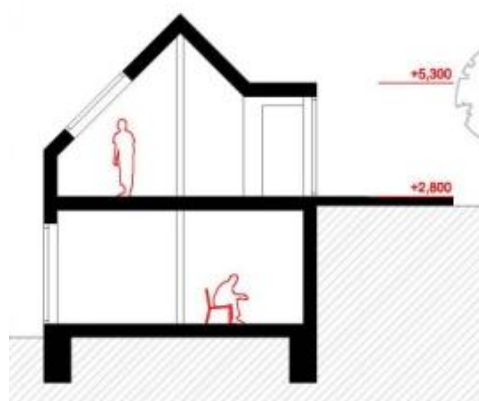
Rodinný dům se soukromým muzeem / Loučka u Vizovic

2010 / realizace 2012

Pozemek rodinného domu se nachází ve stávající rostlé vesnické struktuře. Měřítko i hmota domu se přizpůsobují charakteru okolní zástavby a uplatňují její urbanistická hlediska. Koncept domu pracuje se svažitostí pozemku tak, že přízemí i patro jsou propojeny se zahradou. Přízemí je využito pro výstavní účely a v podkroví je samostatně přístupný byt. Dům má tradiční sedlovou střechu, přičemž do zahradní strany je navržen vikýř v celé délce domu, který umožňuje zvětšení užité plochy bytu a jeho propojení s terasou a zahradou. Tradiční vesnická hmota je pojata v současném výrazu a materiálovém provedení. Fasády jsou obloženy lakovanými dřevěnými fošnami, střecha je kryta hydroizolační fólií. Dům je řešen jako dřevostavba ze sendvičových stěnových a stopních panelů. Panely s polystyrenovým jádrem jsou na míru připraveny továrně a na stavbě jsou smontovány. Soukromá investice, výstavba dodavatelskou formou.

obr. 20 - širší vztahy

obr. 21 - příčný řez

obr. 22 - foto ze zahrady

obr. 23 - foto

4 ZÁVĚR

4.1 PŘÍNOS PRÁCE

V disertační práci je zaznamenán, shrnut a systematizován vývoj bydlení posledních sta let na území naší země. Na základě toho lze dobře sledovat různé formy bydlení a jejich vývoj, který souvisí s aktuálním stylem, hospodářskými a společenskými podmínkami v zemi. Poznatky získané formou rozborů konkrétních staveb a obecně tvorby obytného prostředí, jsou pro důslednější pochopení této problematiky a velmi poučné.

V období 1. republiky docházelo ke specifikaci a ujasňování názoru na architektonickou kulturu naší země. Je obdobím zásadních změn v pohledu na všechny architektonické složky obytných staveb, z jejichž některých principů vycházíme dodnes. Jde tedy o období velice podstatné ve vývoji obytných staveb.

Poválečné Československo je na několik let paralyzováno novými společenskými poměry, což se projevuje zejména na výrazové formě obytných souborů. V oblasti technologie výstavby v těchto letech přichází „objev“ prefabrikace, jejíž další vývoj pokračoval následující desetiletí a její základní principy jsou poučné i pro dnešní výstavbu obytných budov.

Koncem 50. let se vývoj ubírá lepším směrem a 60., a do značné míry i 70. léta 20. století, lze považovat za stabilizované období. Dodnes funkční obytná prostředí i jednotlivé domy jsou důkazem správného uvažování při jejich tvorbě. Pozitivní vývoj je oslaben následujícími 80. léty, kdy dochází zejména v oblasti bytové výstavby, k nezvládnutí masových požadavků. V té době taky stagnují výrazové prostředky a konstrukční řešení se omezují na typizaci a objemnou prefabrikaci, která svou nízkou kvalitou ztrácí původní klady.

Porevoluční období je do značné míry determinováno předchozím obdobím 80. let a pohled na typologii obytných budov se záměrně diferencuje. Obecně je ale společností negativně vnímáno celé období socialistického Československa, přestože některé zásady pro navrhování současných obytných staveb jsou dále poučné a lze na jejich principech pracovat, dále je rozvíjet a přizpůsobovat je aktuálním požadavkům.

Řešení současných nedostatků ve tvorbě bydlení nespočívá jednoduše návratem k principům, které vznikaly za jiných sociálních, ekonomických a technických podmínek. Lze se ale z těchto principů do budoucna poučit a snažit se jimi na aktuální problematiku bydlení odpovědět.

4.2 VÝZNAM PRO PRAXI

Bydlení je jednou z priorit každé společnosti a je nezbytné, aby i Česká republika měla kvalitní a trvale udržitelný programy bydlení, vypracovaný s ohledem na tradice a geografické předpoklady země.

Ujasnění celkové koncepce pojetí architektury pro bydlení a ujasnění nevhodnějších urbanistických, provozních a konstrukčních principů při tvorbě

obytného celku nebo obytného domu, je základním předpokladem k vypracování funkčního programu a zavedení ho do praxe pro následující období.

Významný problém porevoluční výstavby obytných staveb vidíme v její nekonceptnosti. Hlavní roli při tvorbě obytného prostředí musí hrát nejen územní plánování v nejširších souvislostech, ale i další disciplíny urbanistického navrhování menších celků, které jsou často zcela opomíjeny a neřešeny.

Další diskutabilní složkou současné doby je architektonická forma obytných staveb. Obecně je kladem důraz především na odlišnost, výjimečnost výrazu. Nebo jsou užívány výrazové prvky, materiály a technologie již přežitě. Tato problematika se zpětně dotýká vzhledu obytného prostředí, které pod vlivem různých motivů, prvků a hmot ztrácí na srozumitelnosti.

Provozní složky se přirozeně přizpůsobují nárokům obyvatel budov. Není ovšem pravidlem, že jsou všechny obytné stavby řešeny vždy logicky a provozně správně.

Poznatky z disertační práce je vhodné zavést do výuky studentů architektonicky a stavebně zaměřených vysokých škol. Průzkum obytných staveb poskytuje, díky didaktickému řazení a strukturování práce, přehledný vývoj obytných staveb posledních sta let v naší zemi. Zejména u málo publikačně zmapovaných období, umožňuje studentům bližší seznámení se problematikou. Práce je poučná nejen z hlediska nauky o typologii obytných staveb a s ní souvisejících architektonických složek, ale i z hlediska vývoje společnosti a širších souvislostí.

Dále je možné uplatnění poznatků disertační práce v praxi architektonických ateliérů, projektantů a architektů, na jejichž znalostech problematiky bydlení stojí další směřování této architektonické oblasti. V neposlední řadě je žádoucí, uplatnění poznatků disertační práce u pracovníků státní správy, kteří tvorbu obytného prostředí také významně ovlivňují.

Při správném aplikování pak mohou poznatky práce odpovědět na řešení výše uvedených aktuálních problémů a mít tak pozitivní vliv na další vývoj bydlení v české republice.

POUŽITÉ ZDROJE

bibliografie

1. *Wikipedie - otevřená encyklopedie*. [Online] 2012. <http://cs.wikipedia.org>.
2. **Norberg-Schulz, Christian**. *Genius Loci*. [překl.] Pavel Halík Petr Kratochvíl. Praha : Odeon, 1994. stránky 84-85.
3. *Stránky státní správy zeměměřičství a katastru*. [Online] 2011. <http://nahlizenidokn.cuzk.cz>.
4. **Kudělková, Lenka, Kudělka, Zdeněk a Chatrný, Jindřich**. *O nové Brno - Brněnská architektura 1919 - 1939 / katalog II. obrazová část*. Brno : Muzeum města Brna, 2000. ISBN 80-901969-6-9.
5. **Zatloukal, Pavel, a další**. *Česká republika - architektura 20. století, Morava a Slezsko*. Praha : Zlatý řez, 2005. ISBN 80-902810-2-8.
6. *Architektura ČSR*. Svaz architektů ČSR, 1956.

7. **Hrůša, Petr, a další.** *Brno - architektura 1945 - 1990.* Brno : Centrum architektury, 2009. ISBN 978-80-254-5996-6.

8. *Architektura ČSSR.* Svaz architektů ČSSR, 1960.

9. *Architekt.* J. H. a Archys, Září 2002.

10. *Archiweb.* [Online] 2011. <http://www.archiweb.cz>.

seznam karet s použitými vyobrazeními

karta 1 / A03 RODINNÉ DVOJDOMY	8
situace:(1)	
půdorysy: (4) str. 352	
foto původního stavu: (4) str. 45; foto aktuálního stavu: autorka 2012	
karta 2 / A10 MALOBYTOVÁ KOLONIE - NÁJEMNÝ DŮM	9
situace:(1)	
půdorysy: (5) str. 96	
foto původního stavu: (5) str. 96; foto aktuálního stavu: autorka 2012	
karta 3 / B05 SOUBOR BYTOVÝCH DOMŮ.....	10
situace:(1)	
půdorysy: (6) str. 305	
foto původního stavu: (6) str. 304; foto aktuálního stavu: autorka 2012	
karta 4 / B10 EXPERIMENTÁLNÍ BYTOVÝ DŮM.....	11
situace:(1)	
půdorysy: (7) str. 86	
foto původního stavu: (8) str. 527; foto aktuálního stavu: autorka 2011	
karta 5 / C03 SÍDLIŠTĚ ŽABOVŘESKY - ATRIOVÉ RD	12
situace:(1)	
půdorysy: Brněnské kanalizace a vodárny a.s., archiv projektové dokumentace. Pisárecká 277/1, Brno - Pisárky, 2011	
foto aktuálního stavu: autorka 2010	
karta 6 / C11 SÍDLIŠTĚ LÍŠEŇ - BYTOVÉ DOMY.....	13
situace:(1)	
půdorysy: Brněnské kanalizace a vodárny a.s., archiv projektové dokumentace. Pisárecká 277/1, Brno - Pisárky, 2011	
foto původního stavu: (7) str. 209; foto aktuálního stavu: (7) str. 208	
karta 7 / D02 BYTOVÝ DŮM	14
situace:(1)	
půdorysy: (9) str. 16	
foto aktuálního stavu: (9) str. 17	
karta 8 / D13 VÍCEÚČELOVÝ KOMPLEX ORION - BYTOVÉ DOMY	15
situace:(1)	
půdorysy: (10)	
foto aktuálního stavu: (10)	

seznam obrázků / zdroj archiv ARCHTEAM, foto: autorka 2009 - 2012

obr. 1 - širší vztahy; obr. 2 - urbanistické řešení lokality	21
obr. 3 - širší vztahy; obr. 4 - urbanistické řešení lokality	22
obr. 5 - foto z výstavby; obr. 6 - foto z obytné ulice.....	22
obr. 7 - situace; obr. 8 - půdorysy.....	Chyba! Záložka není definována.
obr. 9 - vizualizace za zahrady.....	Chyba! Záložka není definována.
obr. 10 - půdorys	23
obr. 11 - foto ze zahrady, foto: Filip Šlapal 2012.....	23
obr. 12 - situace; obr. 13 - foto úroveň přízemního bytu, foto: Martin Zeman 2009.....	24

obr. 14 - foto úroveň bytu v patře, foto: Martin Zeman 2009; obr. 15 - foto z výstavby	24
obr. 16 - situace; obr. 17 - půdorys	25
obr. 18 - foto jižní fasáda; obr. 19 - foto ze zahrady.....	25
obr. 20 - vizualizace ptačí perspektiva; obr. 21- půdorys.....	26
obr. 22 - vizualizace ze zahrady.....	26
obr. 23 - širší vztahy; obr. 24 - příčný řez.....	27
obr. 25 - foto ze zahrady; obr. 26 - foto	27

PROFESNÍ ŽIVOTOPIS

Alena Režná, narozena 27. 2. 1981 ve Vyškově

studium

1992 - 1999 Gymnázium Bučovice
 1999 - 2003 bakalářské studium FA VUT Brno
 2003 - 2005 magisterské studium FA VUT Brno

odborná praxe

2001 - 2004 stavební projekce Renop Brno
 2003 - 2005 architektonická kancelář RADAarchitekti, Brno
 2005 - 2012 projekční kancelář ARCHTEAM, Brno

pedagogická činnost

2005 - 2007 výuka předmětu Typologie veřejných staveb, FA VUT Brno

*oceněné projekty**

2004 Hudební divadlo JAMU, Brno / soutěž 1. cena
 2004 Moravskoslezská vědecká knihovna, Ostrava / soutěž odměna
 2004 Nové osobní nádraží, Brno / soutěž odměna
 2005 Úřad městské části Praha, Dolní Měcholupy / soutěž 1. cena
 2005 Zákaznické centrum Magistrátu města Hradec Králové / 1. cena, odměna
 2008 Akademické náměstí - budovy VUT, Brno / 2. cena
 2009 Společenské a kulturní centru, Kuřim / 1. cena

*publikace**

2004 Architekt 3/2004 / Hudební divadlo JAMU, Brno
 2004 Fórum architektury 3/2004 / Hudební divadlo JAMU, Brno
 2005 AD architektura 1/2005 / Nové osobní nádraží, Brno
 2006 AD architektura 2/2006 / Hudební divadlo JAMU, Brno
 2008 1000x Landscape Architecture, Německo / Hudební divadlo JAMU, Brno
 2009 Architekt 1/2009 / Akademické náměstí, Brno
 2009 ERA 21 4/2009 / Společenské a kulturní centrum, Kuřim
 2009 Ecological architecture, Německo / Hudební divadlo JAMU, Brno
 2009 Sborník vědecké konference doktorandů FA VUT / České rodinné domy 21. století
 2010 Top stavebné, Slovensko / Cesta k energeticky úspornému a modernímu bydlení

2010 Dřevo & stavby 2/2010 / Rodinný dům 2v1, Šebrov
2010 Brno Business 3/2010 / Hudební divadlo JAMU, Brno
2010 Pěkné bydlení 9/2010 / Rodinný dům 2v1, Šebrov
2010 Pěkné bývanie 11-12/2010, Slovensko / Rodinný dům 2v1, Šebrov

*realizace**

2008 Rodinný dům, Praha - Lochkov
2009 Rodinný dům, Rosice u Brna
2009 Rodinný dům 2v1, Šebrov
2009 Obytný soubor Švabinského zahrady, Olomouc
2011 Rodinný dům, Chrusterice
2012 Rodinný dům, Drnovice u Vyškova
2012 Rodinný dům, Lhota u Dřís
2012 Rodinný dům, Loučka u Vizovic
2006 - 2012 Modelové rodinné domy ARCHTEAM, celé území ČR

*výstavy**

2008 New World Architecture - The Chicago Athenaeum Museum of Architecture and Design, Chicago, New York / Hudební divadlo JAMU
2009 Wild Wild East - Hamburg / kompletní tvorba ateliéru

** jako spoluautorka ve tvůrčím týmu, ateliér ARCHTEAM*

ABSTRACT

Being concerned with the questions of housing is one of the priorities of each society. Housing develops with reference to traditions, geographical conditions and it is subject to economic level of a society.

The aim of doctoral thesis is to analyze the approaches to architectonic dwelling production. This is based on investigation and analysis of the particular buildings in the chosen historical periods of society.

The analysis of the dwelling architecture in individual historical periods of society development should contribute to clarification of the dwelling architecture conception, clarifying which urbanistic, functional and constructional approaches contribute to creating a well operating housing complex or dwelling-house.

Thanks to the analysis and understanding the dwelling construction building-up of the last hundred years we can define the positive and negative principles of designing dwelling constructions proved with the benefit of hindsight.

It is not the aim to solve the contemporary insufficiency in dwelling design simply by returning to principles which came into existence under different social, economic and technical circumstances. However, we can learn from those principles and try to employ them when answering the up-to-date problematic questions of housing. The principles should be contemporary, in accordance with present society and technical advance, local traditions and geographical givenness of the Czech Republic.